

Religionistika v době studené války – téma stále aktuální

Luboš Bělka

Ve dnech 1.-3. listopadu 2002 se uskutečnila v Salt Lake City (Utah, USA) výroční konference dvou významných amerických společností zabývajících se studiem náboženství – Society for the Scientific Study of Religion (SSSR) a Religious Research Association (RRA). První, a větší konference SSSR se konala pod názvem *Practicing Religion in the 21st Century*, konference RRA, co do rozsahu menší, se uskutečnila pod názvem *Theory and Applied Research*. Konference ovšem probíhaly paralelně a navštívit všechny sekce či vyslechnout všechny přednášky bylo prakticky vyloučeno.

Součástí letošního výročního zasedání SSSR a RRA byly i rozmanité „přidružené akce“ jiných společností zabývajících se studiem náboženství. Jedním z takových zasedání byl i panel věnovaný tématu, které je díky nedávné mezinárodní konferenci v Brně dobře známé i v České republice, totiž „akademickému studiu náboženství v době studené války na obou stranách železné opony“. Toto zasedání se tedy zaměřilo na stejnou problematiku, jakou se zabývala mezinárodní konference *The Academic Study of Religion During the Cold War: Ideological and Theological Constraints, East and West*, kterou v Brně ve dnech 9.-13. srpna 1999 uspořádal za českou stranu Ústav religionistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a Česká společnost pro studium náboženství (ČSSN), za americkou stranu Department of Religion, University of Vermont, a North American Association for the Study of Religion (NAASR).¹

Stejně jako v roce 1999 byla i letos spoluorganizátorem zasedání Severoamerická religionistická asociace (NAASR). Svolavatelem panelu byl Russell T. McCutcheon (Department of Religious Studies, College of Arts and Sciences, University of Alabama, USA), s příspěvkem vystoupili Luther H. Martin (Department of Religion, University of Vermont, Burlington, USA), Donald Wiebe² (Centre for Religious Studies, Trinity

1 Viz Dalibor Papoušek, „Religionistika v době studené války“, *Religio* 7/2, 1999, 205-208.

2 Viz Břetislav Horyna – Helena Pavlincová, *Dějiny religionistiky: Antologie*, Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2001, 287-294 (heslo Luther H. Martin), 448-454 (heslo Donald Wiebe).

College, University of Toronto, Kanada) a Luboš Bělka (Ústav religionistiky, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita v Brně).

Významným podnětem pro uspořádání panelu byla diskuse, která se v USA a Kanadě rozvinula po publikaci příspěvků brněnské konference z roku 1999.³ Vedle recenzí tohoto 27. svazku řady „Toronto Studies in Religion“, jejímž generálním editorem je Donald Wiebe, na Slovensku⁴ a v České republice⁵ vyšla poměrně rozsáhlá a pozitivní recenze Russella McCutcheona v USA.⁶ Zaslouženou pozornost vzbudil příspěvek, založený do velké míry právě na poslední citované McCutcheonově recenzi, který 2. listopadu 2002 pronesl sám autor pod názvem „Just Follow the Money: The Cold War, the Humanistic Study of Religion, and the Fallacy of Insufficient Cynicism“. Autor, který jako jediný ze tří účastníků panelu, není příspěvatelem do zmíněného sborníku, přistoupil k otázce vlivu politiky na formování akademického studia náboženství v USA v druhé polovině minulého století velice originálně. Inspirován slavným výrokiem dvou washingtonských investigativních novinářů Boba Woodwarda a Carla Bernsteina („stačí sledovat tok peněz“), kteří rozpoutali slavnou aféru *Watergate*, jež nakonec vedla k pádu prezidenta Nixona, McCutcheon rozsáhle, podrobně a vyčerpávajícím způsobem vysledoval kolik peněz, kam, kdy a jak plynulo z kapes amerických daňových poplatníků na akademické studium náboženství po roce 1957. Dne 4. října toho roku totiž vypustil Sovětský svaz první umělou družici okolo Země a šok, který tento úspěch protějščí strany vyvolal, se nevyhnul ani americkým vzdělávacím institucím. Jednou z nejvýznamnějších reakcí na dílčí sovětské vítězství ve studené válce v této oblasti bylo i vyhlášení zákona „National Defence Education Act“ v roce 1958, který vedle masivní podpory rozvoje technologií, vesmírnému výzkumu atp. věnoval nemalé prostředky na akademické studium náboženství.

Celkově lze říci, že volba tématu brněnské konference v roce 1999 byla nepochybně nejen důležitá a navýsost zajímavá (neboť nahlížela na problematiku z obou stran „železné opony“), ale nepochybně i šťastná a aktuální, o čemž svědčí právě panel na konferenci v Salt Lake City.

- 3 Iva Doležalová – Luther H. Martin – Dalibor Papoušek (eds.), *The Academic Study of Religion During the Cold War: East and West*, New York – Bern: Peter Lang 2001.
- 4 Tatiana Podolinská, „The Academic Study of Religion During the Cold War: East and West“, *Slovenský národopis* 49/4, 2001, 525-526.
- 5 David Václavík, „Iva Doležalová – Luther H. Martin – Dalibor Papoušek (eds.), The Academic Study of Religion During the Cold War: East and West, New York: Peter Lang Publishing 2001, 336 s.“, *Religio* 9/2, 2001, 226-229.
- 6 Russell T. McCutcheon, „The Academic Study of Religion during the Cold War: East and West. Edited by Iva Doležalová, Luther H. Martin and Dalibor Papoušek. Peter Lang, 2001“, *Journal of the American Academy of Religion*, 70/3, 2002, 633-636.